

Tietosuojaseloste sisältää ne tiedot, jotka tulee kertoa tutkittaville käsiteltäessä henkilötietoja tieteellisessä tutkimuksessa sekä käsittelytoimista tehtävän selosteen tiedot. Informointivelvoitteesta säädetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU 2016/679) artikloissa 12–14 ja käsittelytoimista tehtävästä selosteesta artiklassa 30. Henkilötietoja ovat sellaiset tiedot, joiden perusteella henkilö voidaan tunnistaa suoraan tai välillisesti esimerkiksi yhdistämällä yksittäinen tieto johonkin toiseen tietoon, joka mahdollistaa tunnistamisen.

Tietosuojaselosteen avulla voidaan huolehtia rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuudesta. Osoitusvelvollisuus on keskeinen periaate tietosuoja-asetuksessa ja tarkoittaa, että rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan noudattavansa tietosuojalainsäädäntöä. Tietosuojaseloste voi toimia myös pohjana tutkittaville annettavan informaation laatimiseen.

1. Tutkimuksen nimi

Savitaipaleen murteen seuruu

2. Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Prof. Hanna Lappalainen (Itä-Suomen yliopisto)

3. Tutkimuksen osapuolet ja vastuunjako

Hankkeen vastuullinen johtaja on Hanna Lappalainen. Tutkimukseen osallistuvat ovat Lappalaisen Itä-Suomen yliopistossa pidettävän Kenttätyökurssin (17.3.–5.5.2022) opiskelijoita. Tutkimuksen kohteena ovat aiemmin samaan hankkeeseen osallistuneet savitaipalelaiset (joista osa on muuttanut muualle) sekä uudet osallistujat.

4. Tutkimuksen ohjaaja, vastuullinen johtaja tai siitä vastaava ryhmä

Prof. Hanna Lappalainen; hanna.lappalainen@uef.fi; puh. 050 470 8174

5. Tutkimuksen suorittajat

Hanna Lappalaisen pitämän Kenttätyökurssin (kevät 2022) osallistujat

6. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Tietosuojavastaavaa ei tarvitse nimittää.

7. Yhteyshenkilö henkilötietojen käsittelyyn liittyvissä asioissa

Hanna Lappalainen, hanna.lappalainen@uef.fi; puh. 050 470 8174

8. Tutkimuksen luonne ja kestoaika

Kertatutkimus Seurantatutkimus

Tutkimuksen kesto aika (kuinka kauan henkilötietoja käsitellään):

Toistaiseksi jatkuva, tavoitteena aineistonkeruu 10 vuoden välein. Aineistoa kerätään 10 vuoden välein murteenseurauhankkeen tutkimusaineistokokonaisuuteen. Aineisto arkistoidaan alustavan litteroinnin jälkeen Kielipankkiin.

Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen: ♂

Henkilötietoja sisältävä tutkimusaineisto hävitetään

Henkilötietoja sisältävä tutkimusaineisto arkistoidaan

ilman tunnistetietoja

tunnistetiedoin

Mihin aineisto arkistoidaan ja miten pitkäksi aikaa: Kielipankkiin toistaiseksi

9. Mikä on henkilötietojen käsittelytarkoitus?

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on tieteellinen tutkimus.

Tutkimus on jatkoa Kotimaisten kielten keskuksen 1980-luvun alussa käynnistämälle murteenseurauhankkeelle, jossa tutkitaan kymmenen suomenkielisen maaseutupaikkakunnan murteen muuttumista haastattelemalla eri-ikäisiä noin 10 vuoden välein. Tavoitteena on tavoittaa samoja haastateltavia useita kertoja, jotta voidaan tutkia muutosta yksilötasolla. Lisäksi aineistoa täydennetään joka kierroksella uusilla haastateltavilla. Haastattelujen lisäksi voidaan tallentaa osallistujien suostumuksella myös muuntyyppisiä kielenkäyttötilanteita antamaan laajempaa kuvaa yksilön ja yhteisön kielenkäytöstä ja siinä tapahtuneesta muutoksesta. Seurauhanketta koskeva tutkimus on toistaiseksi kohdistunut ensisijaisesti äänne- ja muototason kielenpiirteisiin, mutta aineistosta voidaan tarkastella muunkinlaisten piirteiden variaatiota tai esimerkiksi tutkittavien käsityksiä omasta ja muista murteista. Yhteystietojen keruu on tarpeen seurauksen jatkon varmistamiseksi. Lisäksi kielenkäytön variaation tulkinnan kannalta olennaisia muuttujia ovat osallistujan ikä, koulutus, ammatti ja asuinhistoria, ja siksi niitä koskevien tietojen kerääminen on perusteltua.

10. Millä perusteella henkilötietoja käsitellään?

Henkilötietojen käsittely edellyttää aina laista löytyvää käsittelyperustetta. Tässä tutkimuksessa käsittelyperuste on:

yleistä etua koskeva tehtävä/rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttö, tarkemmin:

tieteellinen tai historiallinen tutkimus tai tilastointi

tutkimusaineistojen ja kulttuuriperintöaineistojen arkistointi

rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttaminen

mikä oikeutettu etu on kyseessä:

rekisteröidyn suostumus

rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattaminen säädökset:

Tutkimuksessa käsitellään erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia henkilötietoja tai rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja. Niiden käsittelylle tarvittava erityisperuste on:

yleisen edun mukainen arkistointitarkoitus, tieteellinen tai historiallinen tutkimus, tilastointi

rekisteröidyn nimenomainen suostumus

tärkeä yleinen etu koskeva syy lainsäädännön nojalla

kansanterveyteen liittyvä yleinen etu

11. Mitä henkilötietoja tutkimusaineisto sisältää?

Aineisto sisältää seuraavia henkilötietoja: 1) haastateltavan syntymävuosi, sukupuoli ja etunimi, mikäli haastateltava haluaa, että hänestä käytetään etunimeä, sekä tietoa hänen asuinpaikoistaan, koulutuksestaan ja ammatistaan (tarpeen sosiolingvivistä tutkimusta varten) 2) äänitteissä ääni ja videoituissa tallenteissa lisäksi kasvot. Haastattelun yhteydessä kerätään seurannan jatkoa varten seuraavat yhteystiedot: koko nimi, syntymäaika (ei henkilötunnusta), puhelinnumero ja/tai sähköpostiosoite. Nämä tiedot eivät tule osaksi tutkimusaineistoa, vaan niitä säilytetään lukitussa tilassa Itä-Suomen yliopistolla. Näihin tietoihin on pääsy ainoastaan aineistoa tutkimusryhmän johtajalla sekä tulevaisuudessa mahdollisesta seurantaprojektista vastaavalla tutkijalla. Koodiavainta ja yhteystietoja säilytetään vain niin kauan kuin seurantatutkimus jatkuu. Mikäli seuruututkimus päätetään keskeyttää, yhteystiedot hävitetään. Tutkittava voi halutessaan keskeyttää oman seurantansa ja pyytää yhteystietojensa hävittämistä jo aiemmin ilmoittamalla siitä tutkijalle.

12. Mistä lähteistä henkilötietoja kerätään?

Henkilötietoja kerätään tutkimukseen seuraavista lähteistä:

- Suoraan tutkimukseen osallistuvilta
  - Haastattelu
  - Videointi
  - Sähköinen kyselylomake (eLomake tai vastaava)
  - Postissa lähetettävä kyselylomake
  - Muu tapa, mikä:
- Muualta kuin tutkimukseen osallistuvilta, mistä ja mitä tietoja:
- Tutkittavalla ei ole velvollisuutta toimittaa tarvittavia henkilötietoja, osallistuminen on vapaaehtoista.

13. Tietojen siirto/luovuttaminen tutkimusryhmän ulkopuolelle

Mikäli aineistoa annetaan tutkimusryhmän (sis. kurssin osallistujat) ulkopuolisille litteroitavaksi tai tutkimusaineistoksi ennen kuin se on käytettävissä Kielipankissa, aineistoa käsittelevien kanssa tehdään tietosuojasopimus ja heitä opastetaan aineiston asianmukaisessa ja tietoturvalisessä käytössä.

14. Tietojen siirto/luovuttaminen EU:n tai ETA:n ulkopuolelle

Aineistoa ei siirretä EU:n tai ETA:n ulkopuolelle.

15. Automatisoitu päätöksenteko

Automatisoidulla päätöksellä tarkoitetaan henkilön tiettyjen ominaisuuksien arviointiin tarkoitettua päätöstä, joka tehdään ainoastaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ja josta aiheutuu rekisteröidylle oikeudellisia vaikutuksia tai joka muuten vaikuttaa häneen merkittävällä tavalla. Esimerkkejä automatisoidusta päätöksenteosta ovat mm. luottokelpoisuuspäätökset ja profilointi. Rekisteröidyllä on oikeus olla joutumatta automatisoidun päätöksenteon kohteeksi.

Tieteellisessä tutkimuksessa henkilötietojen käsittelyä ei käytetä osallistujia koskevaan päätöksentekoon.

16. Henkilötietojen suojausten periaatteet

Tutkimuksen osalta on tehty eettinen ennakoarviointi:

- Kyllä
- Puoltavan lausunnon antanut tutkimuseettinen toimikunta:

Ei

Tietojärjestelmissä käsiteltävät tiedot on suojattu seuraavasti:

- käyttäjätunnuksella salasanalla käytön rekisteröinnillä kulunvalvonnalla (fyysinen tila)
 muulla tavoin, miten:

Pseudonymisointi ja anonymisointi:

Tieteellisessä tutkimuksessa on tarpeellista säilyttää tutkimusaineistot, jotta tutkimustulokset voidaan verifioida ja jo kerätyt tutkimusaineistot voidaan käyttää jatkotutkimukseen ja uusiin tieteellisiin tutkimuksiin. Tutkimusaineistot anonymisoidaan tai pseudonymisoidaan aina, kun se on mahdollista. Tutkimustulokset julkaistaan siinä muodossa, ettei yksittäinen henkilö ole yleisesti tunnistettavissa. Erityistapauksissa esim., kun haastatellaan kuvataiteilijoita heidän teoksistaan, voi olla perusteltua ilmaista tekijät.

Tässä tutkimuksessa:

- Aineisto anonymisoidaan aineiston perustamisvaiheessa (kaikki tunnistetiedot poistetaan täydellisesti, jotta paluuta tunnistamiseen ei ole eikä aineistoon voida yhdistää uusia tietoja)
- Suorat tunnistetiedot poistetaan aineiston perustamisvaiheessa
- Pseudonymisoitu aineisto, jolloin tunnistettavuuteen voidaan palata koodin tai vastaavan tiedon avulla ja aineistoon voidaan yhdistää uusia tietoja
- Aineisto analysoidaan käyttäen vain epäsuoria tunnistetietoja
- Alkuperäinen aineisto sisältää vain epäsuoria tai pseudonyymejä tunnistetietoja
- Aineisto analysoidaan suoraan tunnistetiedoin, koska ihmisen puheään tai litteraattien muuttaminen varmuudella tunnistettomiksi tekisi aineistosta käyttökelpottoman kielitieteelliseen tutkimukseen. Litteraattit pseudonymisoidaan kuitenkin niin pitkälti kuin mahdollista.

17. Tutkimukseen osallistuvan oikeudet ja niiden mahdollinen rajoittaminen

Rekisteröidyllä on tietosuojasetuksen mukaan oikeus:

- saada tietoa henkilötietojen käsittelystä, ellei laissa ole erikseen säädettyä poikkeusta
- tarkastaa itseään koskevat tiedot
- oikaista tietojaan
- poistaa tietonsa (ei sovelleta, jos käsittelyperuste on lakisääteinen tai yleisen edun mukainen tehtävä)
- rajoittaa tietojensa käsittelyä
- vastustaa tietojensa käsittelyä, jos käsittelyperuste on yleinen tai oikeutettu etu
- pyytää itse toimittamiensa henkilötietojen siirtämistä rekisterinpitäjältä toiselle, jos käsittelyperuste on suostumus
- peruuttaa antamansa suostumus
- henkilötietojen oikaisua/poistoa/käsittelyn rajoitusta koskeva rekisterinpitäjän ilmoitusvelvollisuus
- olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi (rekisteröity voi sallia automaattisen päätöksenteon suostumuksellaan)
- tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä

Rekisteröity voi käyttää oikeuksiaan ottamalla yhteyttä tutkimuksen yhteyshenkilöön tai tietosuojavastaavaan. Lisätietoja rekisteröidyn oikeuksista antavat tutkimuksen yhteyshenkilö ja/tai tutkimuksen tietosuojavastaava.

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista ilman lisätietoja eikä rekisterinpitäjä pysty tunnistamaan rekisteröityä, niin oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon, käsittelyn rajoittamiseen, ilmoitusvelvollisuuteen ja siirtämiseen ei sovelleta.

Tutkimukseen osallistuvan oikeuksista poikkeaminen on tarpeen ja perusteltua, jos tutkimuksella on yleisen edun mukaiset tarkoitukset ja tutkimukseen osallistuvan oikeudet todennäköisesti estävät tarkoitusten saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti ja tällaiset poikkeukset ovat tarpeen näiden tarkoitusten täyttämiseksi.

- Rekisteröidyn oikeuksista ei poiketa tässä tutkimuksessa

Seuraavista rekisteröidyn EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukaisista oikeuksista tullaan todennäköisesti poikkeamaan tässä tutkimuksessa:

- Rekisteröidyn oikeus saada tietoa henkilötietojen käsittelystä (informointivelvoitteesta voi poiketa tieteellisessä tutkimuksessa tietosuojasetuksen art. 14 kohdan 5b perusteella, jolloin tulee tehdä tietosuojan vaikutustenarviointi)
- Rekisteröidyn oikeus tarkistaa itseään koskevat tiedot
- Rekisteröidyn oikeus tietojensa oikaisemiseen
- Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen
- Rekisteröidyn oikeus vastustaa henkilötietojensa käsittelyä

Perustelut rekisteröidyn oikeuksista poikkeamiselle:

Seuraavat suojatoimet on toteutettu tässä tutkimuksessa, jotta tutkimukseen osallistuvan oikeuksista voidaan poiketa:

- Henkilötietojen käsittely perustuu tutkimussuunnitelmaan.
- Tutkimuksella on vastuhenkilö tai siitä vastaava ryhmä.
- Henkilötietoja käytetään ja luovutetaan vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten sekä muutoinkin toimitaan niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.
- Tutkimuksessa käsitellään ns. arkaluonteisia tietoja ja siitä on tehty vaikutustenarviointi, joka on toimitettu tietosuojavaltuutetun toimistoon ennen käsittelyn aloittamista.